

บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศไทย

กัมพูชา ลาว พม่า และไทย*

The Role of Sangha's in the Promotion of Political Culture in CLMT

¹พระครุปัลัด เกษฎา พาทอง, ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, บุญทัน ดอกไธสง และ อิสระ สุวรรณabol

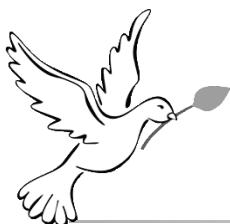
¹Phrakrupalad Ketsada Phathong, Thirapat Serirangsang,

Boonton Dockthaisong and Issara Suwanabol

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand.

¹Corresponding Author E-mail: miniketsada@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศไทยกัมพูชา ลาว พม่า และไทย 2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนความต่างของบทบาทพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศไทยกัมพูชา ลาว พม่า และไทย 3) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง เชิงสร้างสรรค์ 4) เพื่อนำเสนอบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ควรจะเป็นในสังคมไทย การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงเอกสารตามบริบทของแต่ละประเทศ ระยะที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนความต่างของบทบาทพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศไทยกัมพูชา ลาว พม่า และไทย ระหว่างประวัติศาสตร์กับปัจจุบัน ระยะที่ 3 ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลจากทั้งสามระยะโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเสา ผลการวิจัยระยะที่ 1 พบว่า บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง มี 4 ด้าน ผลการวิจัยระยะที่ 2 พบว่า ความเหมือนความต่างของบทบาทพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองระหว่างประวัติศาสตร์กับปัจจุบัน มี 8 องค์ประกอบ ผลการวิจัยระยะที่ 3 พบว่า แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ มี 4 องค์ประกอบ

คำสำคัญ : บทบาท; พระสงฆ์; วัฒนธรรมการเมือง; ประเทศไทยกัมพูชา ลาว พม่า และไทย

* Received August 1, 2019; Revised August 27, 2019; Accepted October 14, 2019

Abstract

This research aimed to 1) to study the role of sangha's in the promotion of political culture in CLMT. 2) to analyze and compare the similarities and differences of role of sangha's in the promotion of political culture in CLMT. 3) to analyze trends of role of sangha's in the promotion of creative political culture 4) to present the role of sangha's in the promotion of political culture that should be in Thai society. This research was the qualitative research method collected by documentary, in-depth-interview and focus group discussions. The research had 3 phases. The first phase was to use document research based on the context of each country. The second phase was to use comparative analysis of similarities the role of sangha's in the promotion of political culture in CLMT. between history and the present. The third phase was to use collect data from the in-depth interviews with 21 key informants and focus group discussion with 10 scholars and experts. The data were analyzed from all three phases by using contextual content analysis techniques and data with triangulation techniques. The findings of the first phase were found that the role of sangha's in the promotion of political culture there were 4 factors. The findings of the second phase were found that similarities the role of sangha's in the promotion of political culture in CLMT. between history and the present there were 8 factors. The findings of the third phase were found that trends of role of sangha's in the promotion of creative political culture there were 4 factors.

Keyword: Role; Sangha's; Political Culture; CLMT

บทนำ

การดำเนินพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำคัญในทวีปประเทศเอเชียซึ่งมีบทบาทและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการศึกษาสังคม จิตวิทยา เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่งสะท้อนผ่านแง่มุมมองทางด้านปรัชญา พิธีกรรม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีปฏิบัติของพระสงฆ์และพุทธศาสนาที่ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ (Jerrold, 1967) ทั้งนี้ พระสงฆ์ผู้เป็นหนึ่งในสามของพระรัตนตรัย ได้มีบทบาทสำคัญในการโน้มน้าวทางด้านจิตใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งทางการเมือง กล้ายเป็นกระบวนการแพร่ขยายไปสู่การสอน หรือซึ่งแนะนำธรรมะของพระสงฆ์ต่อพลเมือง โดยเฉพาะประเด็นเรื่องความ “สันโดษ” ที่รู้สึกว่าเป็นหลักการในการขัดขวางการพัฒนาประเทศ จึงร้องขอให้คณะสงฆ์ระมัดระวังท่าทีในการนำหลักการชุดดังกล่าวมาสอนแก่พลเมือง (Suksamran, 1979) แต่ทว่าการเมือง (Politics) เป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อการมีอำนาจ (Power) อำนาจหน้าที่ (Authority) หรือความขัดแย้ง (Conflict) (David Easton, 1960) ซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการทางสังคม ในรูปของกิจกรรมที่มีทั้งการแข่งขันและการร่วมมือ และการใช้อำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในระดับบุคคล กลุ่มคนต่อกลุ่มคน และสังคมต่อสังคม (Wolin, 1960) อย่างไรก็ตามในสภาพของความเป็นจริงการเมืองกลับกล้ายเป็นเรื่องของอิทธิพลและผู้ทรงอิทธิพลหรือผู้ที่สามารถได้รับหรือครอบโดยสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ ในสังคม อันได้แก่ อำนาจ ความเคารพนับถือ ความนิยมชมชอบความยุติธรรม ความอยู่ดีกินดี ความมั่นคง ช้านาญ และความรอบรู้ได้มากที่สุด (Lasswell, 1970) ซึ่งกับการเมืองเกี่ยวข้องกันเพราการเมืองเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตของมนุษย์ทุกคน กล่าวคือผลการบริหารของรัฐนำไปสู่การพัฒนาบ้านเมืองเพื่อความอยู่ดี กินดี มีสุขของประชาชน ซึ่งกับการเมืองจึงมีปฏิสัมพันธ์กัน (Kenaphoom, 2017) มีสมรรถนะคือ ภาวะผู้นำตนเอง การมีสติปัญญา และ การพัฒนาบุคลิกภาพตนเอง และสมรรถนะการทำงานกับคนอื่น (Phramaha Wisit Dhiravangso, 2019)

อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวว่า รูปแบบการปกครองได้ก็ตามที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมถือเป็นรูปแบบที่ดี ในขณะเดียวกันรูปแบบการปกครองที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนและพรครพกันนั้นเป็นรูปแบบที่ไม่ดี ฉะนั้นเพื่อป้องกันมิให้ผู้มีอำนาจทางการปกครองใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของตนและพากพ้อง นักปรัชญาการเมืองจึงเห็นว่า ประชาชนจึงเป็นผู้มีสิทธิที่จะเป็นผู้กำหนดตัวผู้ปกครอง รูปแบบการปกครองนี้ เรียกว่า “ระบบประชาธิปไตย” (Copelend and Lawrence, 1985) อย่างไรก็ได้ประชาธิปไตยอาจมองได้ 3 มิติด้วยกัน ได้แก่ มิติอุดมการณ์ทางการเมือง มิติรูปแบบการปกครอง และมิติวิถีชีวิตของประชาชน ทั้งสามอย่างอาศัยหลักการแห่งประชาธิปไตย เช่น (Mayo, 1967; Neumann, 1995 ; และ Ranny, 1972) การยึดถือเหตุผล การเน้นความสำคัญของปัจเจกชน การถือ

รัฐเป็นเครื่องมือของประชาชน การอาศัยความสมัครใจเป็นใหญ่ การยึดถือกฎหมาย การเน้นความสำคัญของวิธีการ การถือความเห็นพ้องต้องกันเป็นหลักในมนุษยสัมพันธ์ การถือสมภาพ หรือความเท่าเทียมกัน ขึ้น มุลฐานของมนุษย์ ซึ่งออกแบบในลักษณะของรัฐประดิษฐ์ ประกอบด้วย การควบคุมผู้วางแผนนโยบายโดยประชาชน ความเสมอภาคทางการเมือง เสรีภาพทางการเมืองหรือประสิทธิผลในการควบคุมโดยประชาชน ยึดเสียง ส่วนมาก อำนาจอธิปไตย (อำนาจสูงสุด) มาจากพลเมือง การเลือกผู้นำเป็นไปโดยเสรี ผู้นำมีความรับผิดชอบ การสนับสนุนระบบราชการเมืองหลายประดิษฐ์ การไม่เกิดกันการมีส่วนร่วมทางการบริหารการปกครอง การส่งเสริมครรลองทัศนคติแบบประชาธิปไตย เน้นความเชื่อมั่นในความดีของมนุษย์ การรับฟังความคิดเห็น หรือ ผู้ปกครองรัฐจะต้องยึดมั่นตั้งมั่นในธรรม ยึดเอาความถูกต้องชอบธรรมเป็นใหญ่ในการสร้างความสมดุลแห่ง อำนาจในการปกครองรัฐ (Raksamueng, 2018) เป็นต้น

ในการศึกษาเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศไทย กัมพูชา ลาว พม่า และไทย” จึงเป็นการศึกษาเปรียบเทียบถึงความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็นและทัศนคติ ของพระสงฆ์ในพื้นที่ประเทศไทย พม่า กัมพูชา และลาว เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองและในฐานะที่เป็น พระสงฆ์เป็นต้นแบบของการส่งเสริมวัฒนธรรมเชิงพุทธจะมีบทบาทอย่างไรต่อการสร้างวัฒนธรรมทาง การเมือง เพื่อสถานการณ์ที่ผ่านมา สถาบันทางศาสนาเริ่มเสื่อมลงด้วยมีพระสงฆ์ที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม ต่อการครองเผด็จสมบัติ และมีพระสงฆ์หลายรูปที่ออกมาระลือในทางการเมืองมีทั้งต่อต้านและสนับสนุน นักการเมือง มีการประท้วงอดอาหารเพื่อเรียกร้องให้บรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติลงใน รัฐธรรมนูญหรือแม้แต่การเป็นแกนนำสร้างความขัดแย้งเลือกพระเครื่องเป็นสีสร้างความแตกแยกสามัคคีในหมู่ ประชาชน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าพระสงฆ์ในปัจจุบันมีบทบาทที่แท้จริงอย่างไร ต่อวัฒนธรรม ทางการเมือง เพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศไทยกัมพูชา ลาว พม่า และไทย
- เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนความต่างของบทบาทพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรม ทางการเมืองในพื้นที่ประเทศไทยกัมพูชา ลาว พม่า และไทย ระหว่างประวัติศาสตร์กับปัจจุบัน
- เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทย
- เพื่อนำเสนอบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ควรจะเป็นใน สังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาในพื้นที่ประเทศไทย ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และไทย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประเด็นเนื้อหาของการวิจัย ได้แก่ (1) บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในประเทศไทย (2) บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองตามพระธรรมวินัย (3) บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองตามประวัติศาสตร์ ประเพณีและตามกฎหมาย

3. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ได้แก่ (1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม คือ (1) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา/พระสงฆ์นักพัฒนา/พระสงฆ์ผู้มีบทบาททางการเมือง จำนวน 6 รูป (2) นักวิชาการจากสถาบันทางการศึกษา จำนวน 8 รูป/คน (3) ภาครัฐ ประกอบด้วย สำนักงานพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม คณะกรรมการเตรียมการณ์เพื่อสร้างความสามัคคี ปrong จำนวน 3 รูป/คน (4) ภาคประชาชน จำนวน 1 คน (5) ตัวแทนพระสงฆ์จากประเทศไทย กัมพูชา ลาว พม่า จำนวน 3 รูป

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) กับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 รูป/คน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป (2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิจัย รัฐศาสตร์/รัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 6 คน และ (3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ด้านการเมือง จำนวน 1 คน (4) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จากคณะกรรมการศูนย์สaman จำนวน 1 คน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษาระหว่าง เดือน พฤษภาคม 2561- กุมภาพันธ์ 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Sources) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ ที่ควรจะเป็น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และไทย จากสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและจากบริบทสภาพประวัติศาสตร์ โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำราบทความทางวิชาการ งานวิจัย สืบคันจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) และควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques)

ระยะที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนความต่างของบทบาทพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และไทย ระหว่างประวัติศาสตร์กับปัจจุบัน จากสภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและจากบริบทสภาพประวัติศาสตร์ โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำราบทความทางวิชาการ งานวิจัย สืบคันจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) และควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques)

ระยะที่ 3 วิเคราะห์แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย โดยนำข้อค้นพบจากการวิจัยระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 มาสร้างแบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 21 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย ที่ควรจะเป็น จากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 11 รูป/คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) และควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และไทย พบว่า มีบทบาท 4 ด้าน 1) ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพระไตรปิฎก

2) ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองตามพระธรรมวินัย 3) ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองตามประวัติศาสตร์ ประเพณีและตามกฎหมาย

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนความต่างของบทบาทพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และไทย ระหว่างประวัติศาสตร์กับปัจจุบัน พบว่า 1) หลักพื้นฐาน แนวคิดพื้นฐาน ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ 2) บทกฎหมายของของแต่ละประเทศ 3) รูปแบบทางการเมืองของพระสงฆ์ 4) จุดเน้นทางการเมือง 5) ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เป็นรูปธรรม 6) ผลกระทบทางการเมือง 7) รูปแบบการแสดงออก 8) มุมมองพระสงฆ์ สถาบันทางการเมือง ทางสังคม โดยเอกสารหลักสิทธิมนุษยชน

3. การวิเคราะห์แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทย พบว่า 1. บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง มีองค์ประกอบ ดังนี้

1) บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ตามประวัติศาสตร์ ประกอบไปด้วย บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพระไตรปิฎก บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองตามพระธรรมวินัย บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองตามประวัติศาสตร์ ประเพณีและตามกฎหมาย

2) บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ประกอบไปด้วย บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านพุทธิกรรมทางสังคม บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3) แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านสิ่งที่เป็นอยู่ทางสังคม บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านความคาดหวังของสังคม บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านบทบาทเชิงสร้างสรรค์ที่ควรจะเป็น

2. การวิเคราะห์แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทย ประกอบไปด้วย เป็นไปตามความเหมาะสมตามบริบทของประเทศไทย มีองค์ประกอบ ดังนี้

1) สภาพปัจจุบันของบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมไทย พบว่า ปัจจุบันนี้มันก็มีในเรื่องของการเข้าไปมีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคมโดยเฉพาะทางด้านของเศรษฐกิจ และสังคมนั้นก็จะเป็นบทบาทของทางโลกที่ชัดเจนกว่าการที่เข้าไปมีบทบาททางการเมืองโดยตรง อย่างเช่นที่เจอมีพระสงฆ์หลายส่วนที่เราเห็นในเรื่องของการไปในเรื่องของการสนับสนุนหน่วยงานราชการต่างๆ ในการ

บริหารจัดการหรือว่าในเรื่องของการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ และอีกอันหนึ่งคืออย่างมีประสิทธิ์ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม เช่น มีการเข้าไปมีส่วนช่วยในการรวมกลุ่มชาวบ้านในการประกอบอาชีพหรือในการส่งเสริมต่างๆ ในเรื่องของเชิงแนวทางสังคมที่เป็นประเด็นทางโลก แต่อีกประเด็นหนึ่งที่บทบาทของสังคมจะชัดเจนคือประเด็นทางธรรมก็มีส่วนสำคัญในเรื่องของการเข้าไปสร้างจิตวิญญาณในเรื่องของการพัฒนาหลายส่วน เช่น หลักธรรมที่อุกมาของพระสงฆ์ของพระพุทธเจ้าเองก็มีส่วนในการดำเนินการทั้งในเรื่องของการดำรงชีวิต

2) แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในการเป็นผู้สังเกตการณ์ทางการเมือง ที่ควรจะเป็น พบว่า บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในการเป็นผู้สังเกตการณ์ทางการเมืองของพระสงฆ์ ตัวพระสงฆ์เองก็ไม่ได้เป็นผู้แสดงบทบาทอยู่แล้วก็จะเป็นผู้สังเกตการณ์ทางการเมืองแก่สังคม พระสงฆ์สามารถแสดงผ่านกระบวนการในการให้ความรู้คือการถ่ายทอดผ่านคำสอน ส่งเสริมองค์ความรู้ให้ทันโลก ทันธรรม หรือสร้างความเข้าใจกับประชาชนให้เข้าใจสถานการณ์ต่างๆ ของสังคม มองดูด้วยความเข้าใจคือสร้างให้ประชาชนเข้าใจสถานการณ์ทางการเมืองอย่างถูกต้อง แล้วก็ส่งเสริมให้ประชาชนแสดงออกทางการเมืองเป็นไปตามลักษณะของความน่าจะเป็นหรือความคาดหวังของสังคมคือไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผิดแยกหรือทำให้ก่อประเด็นของความขัดแย้งทางสังคมคือน่าจะเป็นบทบาทที่พระสงฆ์ทำได้ในการเป็นผู้สังเกตการณ์ทางการเมือง

3) แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในความเป็นหุ้นส่วนทางการเมือง ที่ควรจะเป็น พบว่า แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์ต่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในความเป็นหุ้นส่วน คือไม่ใช่ตัวพระสงฆ์เองต้องเป็นหุ้นส่วนแต่หมายความว่าให้เกิดวัฒนธรรมแบบหุ้นส่วนทางการเมืองในสังคม ให้มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนวัฒนธรรมทางการเมืองไปสู่แนวทางที่เป็นประชาธิปไตยคือหุ้นส่วนทางการเมืองอาจจะมีอยู่ในทุกระบบการเมืองไม่ว่าจะเป็นเผด็จการในรูปแบบไหนไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยอย่างไรก็ตามถ้าเรานึกถึงหุ้นส่วน กรณีเรามีหุ้นน้อยคุณอาจจะมีเสียงน้อยหน่อยแต่ถ้าเป็นหุ้นใหญ่ก็จะเป็นผู้บริหารเสียงดังหน่อย ถ้าประเด็นนักว่าแนวโน้มของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างให้เกิดในสิ่งเหล่านี้ ต้องดูคือประวัติศาสตร์ของแต่ละสังคมเป็นมาอย่างไร หลายสังคมมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาต่างกันมาก

4) แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ควรจะเป็น พบว่า แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์ค่อนข้างชัดเจนว่าความสำคัญของพระสงฆ์ดูจะน้อยลงในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะสังคมไทยค่อนข้างจะสูงเป็นตั้งแต่เรียนให้กับผู้คนในสังคมแต่บทบาทดังกล่าวในปัจจุบันเรียกว่ามาไกลมากแล้วตอนนี้ไม่น่าจะเหลือใครไปนั่งเรียนกับพระสงฆ์ที่วัดแล้ว นิมิตประไปสอนที่

โรงเรียนวิชาพุทธศาสนา ก็จะเป็นคลาสที่มีความสนุกสนานรื่นเริง เพราะว่าไม่ค่อยมีโครงสร้างให้ทำ ในปัจจุบันเรามีแหล่งข้อมูลความรู้ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องพึ่งพระสงฆ์กันแล้วเราได้รับแหล่งข้อมูลซึ่งหลากหลายและความเชื่อถือศรัทธาของสังคมที่มีต่อพระสงฆ์เบาบางลงไป ในเรื่องของข้อมูลความรู้ที่เรามีเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้นถ้าพูดถึงบทบาทของพระสงฆ์ในเรื่องของการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง 3 ลักษณะที่พูดถึงอยู่แล้วว่าในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นพื้นที่เมืองมากๆ แนวโน้มค่อนข้างเบาบางลงไปจนถึงพระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นที่ให้ส่วนตัวเสียมากกว่าคือทุกวันนี้ไปวัดเพื่อไปถวายสังฆทานกับวันไหลดูชีวิตจะตกต่ำ ก็จะไปนั่งให้สบายนอกสบายนี้ที่วัด แต่ถ้าจะให้ไปนั่งถูกอกพระสงฆ์ที่วัดเราสามารถเปิดอินเทอร์เน็ตและก็คุ้มข้อมูลพกวนนี้ได้酵ะและเลย และก็จะเป็นข้อมูลที่ใช้ในช่วงเวลาซึ่งจิตใจเราอ่อนแอบเป็นพิเศษ ในสภาพปกติคงไม่ค่อยมีใครไปถูกในเรื่องแบบนี้กับพระสงฆ์เท่าไหร่แต่ในกรณีของพื้นที่ต่างจังหวัด บทบาทของพระสงฆ์ยังสูงอยู่ในช่วงการเลือกตั้งที่ผ่านมาในหลายพื้นที่ยังจำเป็นจะต้องเข้าวัดไปให้หลวงพ่อ หลวงปู่ เจ้าอาวาสวัดสำคัญๆ ในพื้นที่เป็นกรอบเสียงในการช่วยหาเสียงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ พื้นที่หนึ่งซึ่งกรณีจังหวัดสุรินทร์งานวัดประจำปีของพื้นที่ที่สุรินทร์ อำเภอปราสาท ยังเป็นงานที่ ผู้สมัคร สส. ทุกคน ผู้หลักผู้ใหญ่ในพื้นที่จะเป็นต้องไป เพราะการตัดสินใจพูดแนะนำดันหนึ่งของหลวงปู่ที่ว่ามีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวบ้านในพื้นที่อย่างมีนัยยะสำคัญ

ทั้งนี้ เพื่อตอบโจทย์การวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์อกมาเป็นกรอบโมเดล (Model) คือ โมเดล (Model) “HOPP+ ESPTCL+ LTP+7S+ EPS = EES” แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ควรจะเป็น ดังมีคำอธิบายต่อไปนี้

บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง มีแนวทางการปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมทางสังคมร่วมกันสู่ความสำเร็จของสันติภาพทางสังคม บนพื้นฐานความหลายทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความปรองดอง สันติภาพและยั่งยืนบนพื้นฐานของประเทศ ผ่านปัจจัยนำเข้า (Input) สู่กระบวนการ (Process) และนำไปสู่ผลลัพธ์ (Outcome) ซึ่งจะได้อธิบาย ดังนี้

HOPP: History (H) = ประวัติศาสตร์ความเกี่ยวเนื่องทางการเมือง, Observant (O) = บทบาทผู้สังเกตการณ์ทางการเมือง, Partnership (P) = บทบาทความเป็นหุ้นส่วนทางการเมือง กล่าวคือ ประวัติศาสตร์เป็นตัวแสดงหลักในการเป็นตัวอย่างแบบแผนในการนำไปสู่การพยายามเปลี่ยนแปลงทิศทางที่เป็นการแก้ไขวิกฤตหรือเป็นการนำประวัติศาสตร์ในสิ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาทางสังคมเข้ามาใช้ในการปฏิบัติในสังคมยุคปัจจุบัน

ESPTCL : Economy (E) = เศรษฐกิจ, Social (S) = สังคม, Politics (P) = การเมือง, Tradition (T) = ประเพณี, Culture (C) = วัฒนธรรม, Law (L) = กฎหมาย ที่เป็นพหุทางสังคมร่วมกันในการเป็นตัว

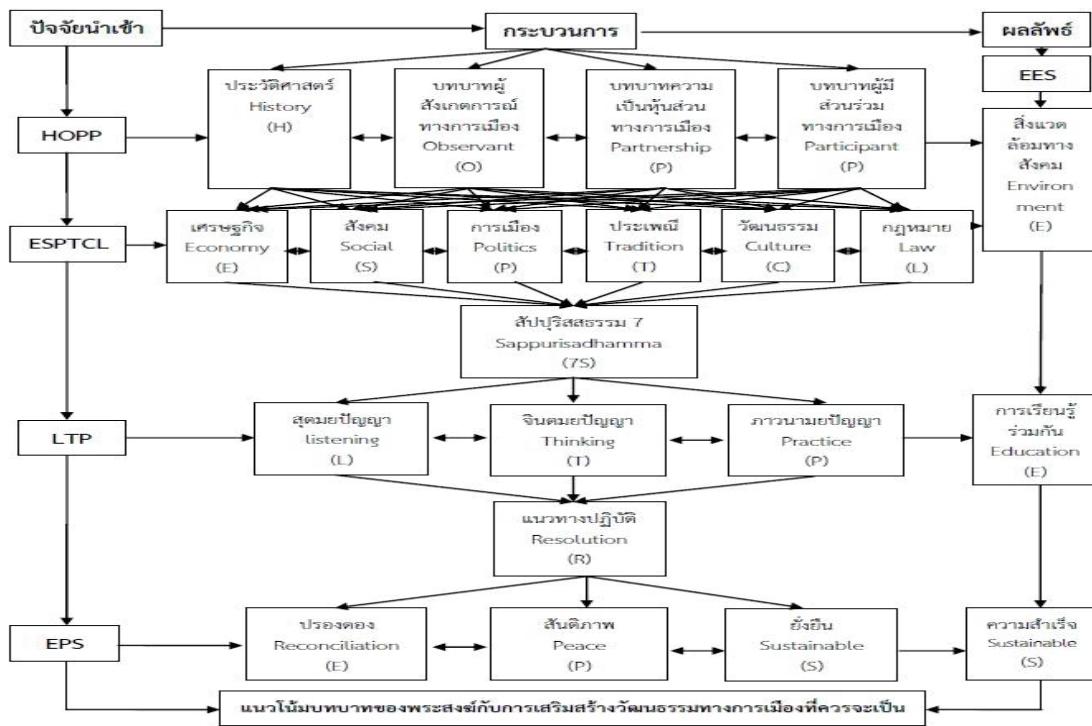
แสดงบทบาทอันเกี่ยวเนื่องกันตามบริบทแวดล้อมทางสังคมโดยอาศัยความเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแรงจูงในการขับเคลื่อนการพัฒนาซึ่งการกระทำหรือพฤติกรรมที่มีความหมายหมายสมถุกต้องปราศจากความผิดพลาดดำเนินประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยส่วนรวมย่อมเอื้ออำนวยประโยชน์สันติสุขแก่สังคม ได้แก่ สัปปุริสธรรม 7 Sappurisadhamma (7S) ประกอบด้วย 1) ผู้รู้จักเหตุ 2) ผู้รู้จักผล 3) ผู้รู้จักตน 4) ผู้รู้จักระมาน 5) ผู้รู้จักกาล 6) ผู้รู้จักชุมชน 7) ผู้รู้จักบุคคล ประการต่างๆ ข้างต้นจะทำให้บุคคลนั้นเป็นคนดี คือ สัตบุรุษในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นคนดี เพราะเป็นผู้รักสงบ รักความเที่ยงธรรม รู้จักหน้าที่ของตน รู้จักกาลเทศะ มีเหตุมีผลในการทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคนอื่น จะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น

LTP : Listening (L) = слушตามยปัญญา, Thinking (T) = จินตตามยปัญญา, Practice (P) = ภานามยปัญญา นอกจากสิ่งแวดล้อมประการต่างๆ ในทางสังคมจะเป็นกลไกการขับเคลื่อน โดยอาศัยแนวคิดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแล้วนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัญญา 3 ระดับ ซึ่งหมายถึง ปัญญาที่เกิดจากการสั่งรับฟัง ปัญญาที่เกิดจากการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ จนตกผลึก สามารถนำไปสู่การปฏิบัติการแก้ไขปัญหาได้จริง

EPS : Reconciliation (E) = ปรองดอง, Peace (P) = สันติภาพ, Sustainable (S) = ยั่งยืน จากการท่องคาพยพหลายประการที่ได้กล่าวในเบื้องต้น เป็นภาพรวมในการเสริมสร้างวัฒนธรรมในหลายภาคส่วนในทิศทางที่เหมาะสมและควรจะเป็นต่อไป

จากการสังเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมที่เป็นการเปรียบเทียบตามแต่ละบริบท โดยมีผลลัพธ์ คือ EES : Environment (E) = สิ่งแวดล้อมทางสังคม, Education (E) = เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน, Sustainable (S) = ความสำเร็จ อันเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดแนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ควรจะเป็นในอนาคต ซึ่งทำให้ได้องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย เกิดเป็น โมเดล (Model) คือ “HOPP+ ESPTCL+ LTP+7S+ EPS = EES” ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวอธิบายไว้แล้วข้างต้น

สามารถสรุปเป็นผังมโนทัศน์บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงแผนภาพโมเดล (Model) HOPP+ ESPTCL+ LTP+7S+ EPS = EES

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ประเทศไทย กัมพูชา ลาว พม่า และไทย” พบประเดิ่นที่สำคัญสมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. บทบาททางการเมืองของพระสงฆ์ตามประวัติศาสตร์ ได้แก่ บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในพระไตรปิฎก บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองตามพระธรรมวินัย บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองตามประวัติศาสตร์ ประเพณีและตามกฎหมาย พระภิกษุในพระพุทธศาสนาหรือพระสงฆ์ คือ หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และสอนบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามด้วยพระสงฆ์ในความหมายของพระสูตร หมายถึง ท่านผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแม้เพียงรูปเดียว ก็ได้เชื่อว่าเป็นพระสงฆ์ แต่ในความหมายทางพระวินัยนั้นท่านหมายเอาภิกขุตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป จึงได้เชื่อว่าพระสงฆ์ (Phra Sophonkanaporn Rabab Thithayano, 1985) พระสงฆ์เป็นสถาบันบุคคลที่เกิดขึ้นตามการตรัสสูญของพระพุทธเจ้า ผ่านวิธีการอุปสมบทตามที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาต ทำหน้าที่ในการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาจากรุ่นสู่รุ่นสืบมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น การทำหน้าที่ทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของพระสงฆ์ จึงอิงอาศัยแนวทางแห่งพุทธเจ้าผ่านคำสอนในพระไตรปิฎก

2. บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านพุทธิกรรมทางสังคม บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้าง

วัฒนธรรมทางการเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่ง สงฆ์ หรือ สงฆ ในภาษาบาลี แปลว่า หมู่ เช่นในคำว่า ภิกษุสงฆ์ แปลว่า หมู่ภิกษุ ใช้ในความหมายว่า ภิกษุทั้งปวง พระสงฆ์ หมายถึง สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ซึ่งฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า แล้วเลื่อมใส slavery ออกบวช ถือว่า ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดาสั่งสอนและกำหนดไว้ทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์จัดเป็นรัตนะหนึ่งในจำนวนรัตนสามหรือพระรัตนตรัย ซึ่งได้แก่ พระพุทธรัตน พระธรรมรัตน พระสังฆรัตน (Phra Suthiworayanan Narong Chittasophano, 2006) พระสงฆ์รับอุปสมบทและพระวินัยเป็นฐานนี้ เรียกว่า พระภิกษุสงฆ์ สังคมพระสงฆ์จึงได้เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาตั้งแต่แรกตั้งแต่การตรัสรู้เป็นต้นมา ภิกษุ ในพระพุทธศาสนา สาวกของพระพุทธเจ้า ถือว่า เป็นผู้ซึ่ง slavery เรื่องออกบวชตามพระพุทธเจ้า หลังจากได้ฟังคำสั่งสอนแล้วเกิดความเลื่อมใส ต้องการจะได้บรรลุธรรมตามพระพุทธเจ้าสั่งสอนไว้ ปฏิบัติตามธรรมและวินัยที่กำหนดไว้เฉพาะสำหรับภิกษุ จำนวน 227 ข้อ บางครั้งเรียกว่า สงฆ์ ซึ่งพระสงฆ์ รูปแบบของโลก คือ พระอัญญาโภณหัญญา ในทางพระพุทธศาสนาแบ่งพระสงฆ์ออกเป็น 2 ประเภท (Phutta Dot Com, 2019) คือ สมมติสังฆ และพระอริยสังฆ สมมติสังฆ คือ สงฆ์โดยทั่วไปที่เป็นหมู่ของภิกษุ เรียกว่า พระสงฆ์ หรือสมมติสังฆ สงฆ์โดยสมมติ เพราะว่าเป็นภิกษุตามพระวินัยด้วยวิธีอุปสมบทรับรองกันว่าเป็นอุปสมบันหรือเป็นภิกษุขึ้น เมื่อภิกษุหลายรูปมาประชุมกันกระทำกิจของสงฆ์ก็เรียกว่า สงฆ์ พระอริยสังฆ หมู่ภิกษุชนที่ได้ฟังเสียงซึ่งออกจากการสอนของพระอัจฉริยะของพระพุทธเจ้าหรือได้ปฏิบัติตามธรรมะ ได้ความรู้พระธรรม ตามความจริงที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน แล้วนำไปเผยแพร่สอนให้บุคคลอื่นได้รู้ ตามเกิดการพัฒนาทั้งร่ายกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Phra Maha Phisit Satyawut, 1999) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท กรณีศึกษา : พระเทพสีมาภรณ์กับการพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระเทพสีมาภรณ์ (สมนึก นิรุตติเมธี) โดยพบว่า รูปแบบการพัฒนาชนบทของพระเทพสีมาภรณ์เน้นที่การพัฒนาทรัพยากรมณฑลให้สามารถพั่งตนเองได้โดยการให้การศึกษา กระตุนให้คนได้รู้จักคิด ทำ และแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง วิธีการพัฒนาของท่านมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะกรรมการและบ้านเมือง โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยโดยมีปัจจัยที่เอื้อต่องบทบาทในงานพัฒนา 3 ประการ คือ 1) การเข้ากับคน ได้แก่ ความมีมนุษยสัมพันธ์และความสามารถในการประสานงาน 2) การเข้ากับงาน ได้แก่ ความมุ่งมั่นและเชื่อมั่นในตนเองสูง 3) การเข้ากับแผน ได้แก่ ความฉลาดรอบรู้และรอบคอบในการประยุกต์งาน จุดเด่นของงานอยู่ที่การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมและวัฒนธรรม การประสานงานองค์กร และการไม่มีผลประโยชน์ส่วนตน ส่วนจุดด้อยของงานพัฒนาอยู่ที่ บุคลากรผู้รับสนองงานขาดความรู้ความสามารถ ไม่เข้าใจแนวคิดและนโยบายที่จะนำไปปรับใช้ รวมทั้งยังไม่มีการจัดตั้งองค์กรคณะกรรมการสงฆ์ในการช่วยประสานงานพัฒนา

3. แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านสิ่งที่เป็นอยู่ทางสังคม บทบาทของพระสงฆ์ กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านความคาดหวังของสังคม บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านบทบาทเชิงสร้างสรรค์ที่ควรจะเป็น ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน จำจะต้องพูดถึงสาระและบทบาทของพระพุทธศาสนาเสียก่อน ทั้งๆ ที่กล่าวกันว่า เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ และ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยบทบาทพระสงฆ์ในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในประเทศไทย บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองตามพระธรรมวินัย บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองตามประวัติศาสตร์ประเพณีและตามกฎหมาย บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านพุทธิกรรมทางสังคม บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านสิ่งที่เป็นอยู่ทางสังคม บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านความคาดหวังของสังคม บทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองด้านบทบาทเชิงสร้างสรรค์ที่ควรจะเป็น นอกจากนั้นยังได้แนวโน้มบทบาทของพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่ควรจะเป็น ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งคณะสงฆ์ ภาครัฐ และประชาชน ควรดำเนินการ ดังนี้

1) คณะกรรมการเมืองต้องคำนึงถึงสถานภาพของตนในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงไม่ได้ แต่ก็ปฏิเสธการเป็นหุ้นส่วนทางการเมืองและการเป็นผู้สังเกตการณ์ทางการเมืองไปไม่ได้ เพราะพระสงฆ์ยังมีฐานะเป็นพลเมืองตามกฎหมายเมื่อมีอนาคตประเทศนั้นทัวไป เพียงแต่ถูกจำกัดด้วยข้อบังคับทางกฎหมายที่ห้ามพระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้สละแล้วซึ่งทางโลก แต่สามารถเสริมสร้างในฐานะเป็นผู้มีบทบาททางด้านจิตวิญญาณ เป็นผู้มีบทบาทในการพัฒนาสังคม เป็นผู้มีบทบาทในการซื่อแฟชั่น เป็นผู้มีบทบาทในการสร้างสันติภาพ เป็นต้น

2) ภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐถือว่าเป็นผู้มีอำนาจทางการบริหารประเทศ ต้องดำเนินการผลักดันส่งเสริม สนับสนุน กิจการงานทางพระพุทธศาสนา เช่น การปรับปรุงแก้ไขข้อกฎหมายที่จำกัดสิทธิของพระสงฆ์อันไม่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศในหลายด้าน การปฏิรูประบบการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รักษาลควรให้ความเป็นกลางแก่พระพุทธศาสนาเพื่อลดข้อพิพาททางศาสนาในฐานะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่อยู่ควบคู่กับสังคมไทยมาตั้งแต่ก่อร่างสร้างชาติ

3) ประชาชน จำเป็นต้องเรียนหลักการเชิงพุทธและกระบวนการที่เป็นแก่นสารสาระทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้นให้เกิดเป็นรากลึกในฐานะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่อยู่ควบคู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการค้นพบงานวิจัยมีประเด็นที่สำคัญน่าจะไปสู่การแก้ไขปัญหาความไม่เหมาะสมของบทบาทพระสงฆ์ในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ให้เป็นที่ยอมรับเครื่องนับถือของประชาชนเมื่อดังดีที่ผ่านมา ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจศึกษา ดังนี้

การวิจัย เรื่องบทบาทพระสงฆ์ในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบ่งตามภูมิภาค ลงถึงระดับจังหวัด แท้จริงแล้วพระสงฆ์มีส่วนในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละพื้นที่มีความเหมือนความต่างกันหรือไม่อย่างไร

การวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งงานวิจัยขึ้นนี้ได้พัฒนาประเด็นแล้วว่า บทบาทพระสงฆ์กับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองควรต้องเป็นไปตามข้อจำกัดตามสถานภาพของตน ทั้งนี้โดยหลักการคือเมื่อเข้าใจกระบวนการและบทบาทหน้าที่อันเพียงกระทำตามข้อจำกัดทางพุทธศาสนาและตามข้อกฎหมายของฝ่ายบ้านเมืองควรที่จะนำบูรการหาความสอดคล้องที่จะทำให้กฎหมายคณะสงฆ์และกฎหมายทางโลกมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงนำไปสู่การพัฒนาร่วมกัน

Reference

Copelend, L. & Lawrence, L. (Eds.). (1985). *The World's Great Speeches*. (2nd ed.) New York: Dover.

Easton, D. (1960). *The Political System*. New York: Alfred A. Knopf.

Kenaphoom, S. (2014). The Influences of Political Utility Affecting the Democratic Political Decision, Central Northeast, Thailand. *Journal of MCU Peace Studies*. (5) 2, 1-19.

Lasswell, D. Harold and Kaplan, Abraham. (1970). *Power and Society*. New Haven: Yale University.

Mayo, H. B. (1976). *An Introduction to Democratic Theory*. Delhi: Sterling Publishers.

Neumann, S. (1995). *Modern Political Parties*. Chicago: University of Chicago Press.

Phra Maha Phisit Satayawut. (1999). *The role of monks in rural development. Case study: Phra Thep Simaphorn and rural development in Nakhon Ratchasima*. Bangkok. Mahidol University.

Phra Sophonkanaporn (Rabab Thithayano). (1985). History of Buddhism. Bangkok. Sivaporn.

Phra Suthiworayanan (Narong Chittasophano). (2006). *Buddhist Science Periscope: Combining academic works about Buddhism*. Bangkok: Healthy mind.

Phramaha Wisit Dhiravangso. (2019). Development of the Competency of Sangha Administrators in Surin Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 4(1), 169-180.

Phuttha Dot Com. Knowledge of monks. Retrieved Janury 3, 2019, from <https://www.phuttha.com/>

Raksamueng, (2018). The Dhammadhipateyya : The Ideal Of Creating Balance For State Sovereignty, *Journal of MCU Social Sciences*, 7(4), 150-157.

Ranny, A. (1972). *Essay on the Behavioral Study of Politics*. Urbana: University of Illinois Press.

Schecter, J. (1967). *The new face of Buddha: Buddhism and Political power in Southeast Asia*. London: Victor Gollancz.

Suksamran, S. (1979). Buddhism and politics, *Journal of Social Sciences*. 16(4), 1-2.

Wolin, S. (1960). *Politics and Vision: Continuity and Innovation in Western Political Thought*. New Jersey: Princeton.